

Poñendo á infancia e adolescencia no centro

**Propostas de Educo para as
Eleccións Autonómicas**

Índice

Índice	2
Introdución	3
Poñendo á infancia e adolescencia no centro	4

© Educo, xaneiro de 2024

Permítese a reprodución total ou parcial desta obra por medio ou procedemento sempre que se mencione a fonte e fágase sen fins comerciais. As fotografías usadas neste documento só son ilustrativas, en ningún caso pódese deducir que reflicten o contido.

Para máis información sobre os temas tratados neste documento, póñase en contacto con: educu@educu.org

Introdución

Remata a lexislatura e as vindeiras eleccións presentan de novo unha oportunidade única para poñer á infancia e adolescencia no lugar que lles corresponde.

A pesar de que nenas, nenos e adolescentes son suxeitos de dereitos non sempre poden gozar destes. Situacións de pobreza, de escaseza, de violencia ou de desprotección poden levar a múltiples vulneracións dos dereitos dos nenos, nenas e adolescentes.

As decisións políticas, en cambio, poden establecer as normas e os mecanismos para protexerlles e garantir os seus dereitos. O compromiso político empeza xa nos programas electorais por isto dende Educo presentamos este documento con ánimo de que as medidas aquí recollidas sexan tidas en conta polas persoas que contan con poder de decisión.

Poñendo á infancia e adolescencia no centro

Comedor escolar

Contexto

O mapa da pobreza e a desigualdade revela que o risco de caer na pobreza dun neno ou dunha nena depende, en parte, da comunidade autónoma onde reside, así como do seu municipio ou barrio.

En Galicia, segundo datos da Plataforma de Organizacións de Infancia Galega (POIG), 93.000 nenos, nenas e adolescentes viven en risco de pobreza ou exclusión social o que representa un 24,9% da poboación menor de 18 anos.

A contorna onde vive un neno ou unha nena pode axudar a reducir as desigualdades, compensar os efectos das situacións de pobreza e promover a equidade e a igualdade de oportunidades. Para iso as administracións públicas deben favorecer contornas residenciais e escolares diversos e non segregados, e prestar o acompañamento necesario ás familias en situación de vulnerabilidade.

Neste sentido, os centros educativos e o espazo de comedor escolar incide directamente no benestar infantil e é unha garantía para a alimentación infantil, ademais unha medida palanca para a equidade educativa e para reducir o abandono escolar temperán.

En Galicia só o 49 % do alumnado utiliza os servizos de comedor nos centros públicos de primaria. Se temos en conta a renda media por fogar nos diferentes CC. AA., se ve unha correlación positiva entre a renda e a asistencia (INE, 2021), é dicir, a poboación con menos recursos é a que menos asiste.

O prezo deste servizo é a principal barreira que atopan as familias para acceder a el aínda que tamén inflúe o descoñecemento, a complicada burocracia ou a falta de cobertura (o 17% dos centros educativos públicos de primaria, na comunidade galega, non teñen comedor escolar).

Propostas

- **Garantir a gratuidade do servizo de comedor escolar ás** familias en risco de pobreza. Facilitar mecanismos para que as familias en risco de pobreza coñezan e accedan con facilidade ás bolsas e axudas de comedor escolar. Acelerar a tramitación e a resolución destas para que as familias coñezan a súa situación antes do comezo do curso escolar. É fundamental evitar o pago tardío, que obriga ás familias para financiar as axudas, e facilitar a tramitación das bolsas e a renovación automática das mesmas. Evitar que as débedas e falta de pagamentos da Administración pública sexan un motivo de exclusión das axudas, debido a que iso penaliza á infancia en risco.
- Avanzar cara o comedor universal e gratuito. Recoñecer o comedor escolar como dereito subxectivo e, por tanto, que o alumnado que cumpra os requisitos reciba beca comedor.
- **Ampliar o número de prazas de comedor escolar** na comunidade garantido o acceso a toda familia que o solicite.
- **Harmonizar os requisitos** de acceso ao sistema de axudas no interno do territorio galego e independentemente da administración responsable destas diminuíndo o umbral mínimo de renda requirido e igualando ou superando os umbrais de pobreza que define o INE.
- **Calidade do servizo.** Asegurar que se prové unha alimentación saudable e adaptada ás necesidades de nenos e nenas en todos os comedores escolares independentemente do tipo de xestión (directa ou subcontratada). Manter unha comunicación fluída coas familias para valorar e mellorar o servizo. Implementar mecanismos de redución de uso de plásticos, reciclaxe de residuos e redución de desperdicios. Propoñer alianzas con actores do municipio para a xestión de residuos, aproveitamento do excedente de alimentos e redución de desperdicios.
- **Espazo do mediodía.** Asegurar a formación en resolución de conflitos e convivencia dos equipos de monitores e monitoras, aliñada co plan de convivencia do centro, coa persoa coordinadora de benestar e co equipo docente do centro. Velar pola infancia e adolescencia con necesidades especiais para que non quede excluída do comedor e poidan gozar das actividades do mediodía.
- **Infraestruturas e equipamentos.** Identificar a situación das infraestruturas para o comedor escolar, elaborando unha análise das necesidades de construción, reacondicionamiento, ampliación, etc. Executar devandito plan exercendo directamente as obras ou mediante a influencia nas administracións de Goberno responsables.

Protección

Contexto

No noso país, as denuncias que tiñan como vítima a unha nena, neno ou adolescente durante o 2021 supuxeron un aumento do 30,96% con respecto ao ano anterior. Segundo datos da Fundación ANAR, **a taxa de crecemento dos casos de abusos sexuais foi dun 300,4%, o que indica que se multiplicaron por 4 desde 2008.** (Mini et al., 2022). En canto ao número total de notificacións relativas aos malos tratos infantís segundo os datos oficiais que lanza, o Rexistro Unificado de Malos tratos Infantís (RUMI) durante o 2021 recibíronse 8.696 avisos de nenos que poderían estar a ser maltratados, abusados ou en situación de negligencia.

En torno ao problema da violencia entre iguais, aínda que non existen datos oficiais, diferentes estudos sitúan a prevalencia a nivel nacional no 23,57% dos nenos e nenas sufriron violencia algunha vez (Gázquez, Cangas, Pérez, Lucas, 2009) Adicionalmente obsérvase con preocupación o aumento dos delitos na contorna dixital, non só aqueles que se dan entre pares como o ciberacoso, senón diversidade de tipoloxías delituosas como o sexting ou o grooming.

No noso país, déronse importantes pasos para establecer todos os mecanismos posibles para a prevención, detección precoz e atención da infancia vítima da violencia coa **aprobación da Lei Orgánica 8/2021 de protección integral á infancia e adolescencia fronte á violencia (LOPVI)**. A lei reconece que a violencia cara á infancia e adolescencia é unha realidade moi estendida, con diversas causas, e efectos múltiples que se dan en variados contextos, a miúdo ocultos. Hoxe sabemos que os espazos que consideramos, en principio, seguros para nenas, nenos e adolescentes, son os contextos onde máis casos danse de violencia.

Así, este novo marco pon o foco nos distintos profesionais que desenvolven as súas responsabilidades nunha contorna próxima á infancia e adolescencia, ordenando unha maior sensibilización e capacitación para a prevención, detección precoz, atención e reparación ás vítimas de violencia. Pero tamén pon o foco nas familias, ordenando unha maior sensibilización e concienciación destas ata alcanzar a tolerancia cero a calquera tipo de violencia. Na LOPVI, as administracións autonómicas son responsables de impulsar a implantación das medidas que esta introduce.

Propostas

- **Impulsar a implementación da Ley Orgánica 8/2021 de protección integral á infancia e adolescencia fronte a violencia** na comunidade dotando dos recursos precisos.

- **Promover campañas de sensibilización** á cidadanía para a tolerancia cero a todo tipo de violencia cara a infancia e adolescencia.
- **Facilitar programas formativos** aos distintos profesionais en contacto coa infancia para a mellora da prevención e a detección precoz da violencia.
- **Impulsar a participación da infancia** como instrumentos chave para traballar a prevención da violencia e xerar contornas seguras.
- **Mellorar os sistemas de recollida de datos** para coñecer o alcance real da problemática da violencia e, en consecuencia, deseñar as políticas adecuadas para poñer fin a este problema
- **Impulsar as figuras de Coord. de Benestar e Protección para centros educativos e o Delegado/a de Protección** no ámbito deportivo e de ocio dotándoas da formación integral e continúa, o orzamento e a disposición horaria precisa para o desenvolvemento das súas funcións.
- **Fomentar o establecemento de estándares de protección infantil organizacional** no seo das administracións, centros educativos e entidades en contacto con nenas, nenos e adolescentes.

Educación 0 a 3

Contexto

Dende o curso 2022/23 a educación de 0 a 3 anos a comunidade galega estableceu a gratuidade deste servizo para todos os centros educativos independentemente da súa titularidade.

Galicia é líder en taxa de escolarización neste tramo segundo os datos do Ministerio de Educación e Formación Profesional que recollen un 56% no tramo de 0-2 por diante doutras comunidades cunha taxa de natalidade substancialmente maior. A gratuidade foi a clave deste aumento da escolarización

É de apuntar a alta demanda que esta medida provocou nas escolas infantís de toda Galicia, visibilizando a falta de prazas suficientes para a demanda existente. Adicionalmente, no caso das escolas públicas, a administración fai unha baremación que prima ás familias con máis necesidade de conciliación, con todo, para as escolas privadas, onde se atopan o maior número de prazas, non existen estes criterios, polo que o sistema permite que familias que realmente necesitan o servizo e poden xustificalo quedan sen praza fronte a outras que simplemente chegaron antes.

Propostas

- **Aumentar o número de prazas en educación de 0 a 3 anos**
- **Garantir unha praza en educación de 0 a 3 anos** para todas as familias en situación de vulnerabilidade.
- **Harmonizar criterios para o acceso a unha praza pública ou privada**, priorizando un criterio de renda para garantir o acceso as familias mais vulnerables
- **Contemplar a gratuidade do servizo de comedor escolar para** as rendas mais baixas.

Cooperación e educación para a cidadanía global

Por primeira vez en décadas, a taxa de pobreza mundial aumentou e millóns de persoas recaeron na pobreza extrema. A iso súmase o drástico aumento da fame, a malnutrición e a inseguridade alimentaria, o que exacerba os riscos de fame negra en todo o mundo, especialmente nos países en desenvolvemento.

A pandemia e as crises concatenadas xeraron unha onda global de desemprego, vulnerabilidades sociais e económicas adicionais que afectan sobre todo a quen xa se atopan en situacións de máximo risco, ademais do aumento dos desafíos expostos polo cambio climático, a perda de biodiversidade e a contaminación.

Doutra banda, a recuperación económica mundial resultou ser desigual e o crecemento global enfróntase a riscos considerables que afectan especialmente os países máis vulnerables que están sumidos nunha serie de crise concatenadas. Ante este contexto, parece máis difícil que nunca alcanzar os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible e lograr o cumprimento da Axenda 2030.

Facer fronte aos actuais retos do desenvolvemento sostible nas nosas sociedades esixe contar cunha cidadanía solidaria e cun coñecemento crítico da realidade, comprometida, activa, implicada nos cambios sociais. Unha cidadanía que actúe desde o coñecemento das conexións que existen entre o seu contexto local e o resto do mundo.

Propostas

- **Garantir o crecemento anual** dos orzamentos da Xunta adicados á cooperación internacional segundo o compromiso recollido no V Plan da Cooperación Galega
- **Aumentar o investimento.** A cooperación descentralizada debe destinar ata un 3 % sobre o total da axuda oficial ao desenvolvemento para actividades de

educación para a cidadanía global, tal e como recomendou o Consejo Europeo sobre o Desenvolvemento de 2007.

- **Incentivar a participación da infancia e adolescencia** en programas que conecten a realidade entre o global e o local.
- **Aumentar a inversión en educación en emerxencias** ata alcanzar un 10% dos orzamentos adicados á acción humanitaria.